

תוכן עניינים:

1. מבוא

2. סדר הדין הפלילי

א. הליך קרות האירוע עד המעצר

ב. מעצר:

ב.1 עילות למעצר

ב.2 מי רשאי לתת הוראה למעצר

ג. מעצר ימים ומעצר עד תום ההליכים (מכסת הימים המותרת למעצר)

ד. חלופת מעצר מהי (ההקלות האפשרויות עת מעצר, קיזוז ימי מעצר)

3. איזוק אלקטרוני: מטרתו, מהותו (האם הינו כחלופת מעצר), תנאים לאיזוק,

ההגבלות, החידוש באיזוק האלקטרוני אל מול המצב טרם הכנסת האיזוק, הליך השמת האיזוק. יתרונות וחסרונות ההליך.

4. מעצר ואיזוק כלפי הנוער - האם קיים הבדל בין נוער לשכבה הבוגרת.

5. משפט משווה

6. סיכום

7. ביבליוגרפיה

1. מבוא

חוק יסוד כבוד האדם וחירותו¹ קובע את זכותו הבסיסית של כל אדם לנוע בחופשיות בכל מקום בארץ ומחוצה לו. הזכות לחירות.

אבל הזכות לחירות, אינה אבסולוטית, בסעיף 8 לחוק קיימת הגבלה המאפשרת להגביל את אותה הזכות העקרונית והבסיסית לתכלית ראויה במידה שאינה עולה על הנדרש ובחוק אחר.

הזכות לנוע בחופשיות היא זכות אשר נראית לנו מובנת מאליה, מנגד קיימת ההבנה המוחלטת כי אדם שעבר על החוק עתיד שייעצר על ידי הרשויות וזכותו לחירות תישלל ממנו. האומנם?

האם על כל אדם שעבר עבירה או נחשד שעבר עבירה, דינו להיעצר באופן מיידי? כמה זמן עליו להיעצר? באילו תנאים ניתן יהיה לשחררו? האם ניתן לעצור ברחוב? האם ניתן לעצור קטין? האם החוק מאפשר שלילת הזכות לחירות באופן מוחלט? ואם נעצר, האם יישאר בכלא מאותו הרגע עד לסיום המשפט? ואם ייצא זכאי במשפט?

אדם נחשב כחף מפשע עד שתוכח אשמתו. זוהי ההנחה הראשונית כלפי כל אדם באשר הוא, גם כאשר נחשד שעבר עבירה, דהיינו: גם אם אדם נתפס ברחוב בעודו יוצא מהבנק ושק כסף בידיו, נעצר על ידי המשטרה ברחוב, עדיין ייחשב כחף מפשע עד שבית המשפט עצמו ייקבע כי אדם הוא, ואם כך הדברים לכאורה אין לעצור אדם חף מפשע.

העבודה הני"ל עוסקת בדיוק בנושא הזה מתוך הרצון להעמיק מתי וכיצד ומהם התנאים למעצר אדם או קטין. הנושא חשוב ביותר נוכח העובדה כי בהליך הפלילי, עוד הרבה לפני ההליך המשפטי, יש לרשות המשטרתית הסמכות להגביל את זכותו הבסיסית של אדם לחופש התנועה עוד לפני שבית המשפט קבע כי אשם הוא.

בתקופה האחרונה נחקק חוק חדש העוסק בנושא מעצרים מנקודה נוספת: איזוק אלקטרוני. דהיינו: השמת מתקן אלקטרוני על קרסולו של אדם אשר נועד לצפצף ולהרתיע כאשר אדם יוצא מהמתחם בו הוא אמור לשהות ובכך למעשה ניתן לדמות את האיזוק כמעין מתקן כלא קטן פרטי של אותו אדם המדמה גבולות ותוחם לאותו אדם את המסגרת בו הוא יכול לשהות ללא יציאה ממנו.

נשאלת השאלה: מה מטרת האיזוק? האם הוא בנוסף לדיני המעצר הרגילים? מתי ניתן ליישם את האיזוק? האם האיזוק ייחשב כמעצר לכל דבר ועניין?

העבודה תבחן הן את ההליך הפלילי טרם ההליך המשפטי, דהיינו מהו הסדר לפני שאותו האדם עומד בפני בית המשפט ועונה על השאלה מקדימה: אשם או לא אשם.

העבודה תבדוק, מתי ניתן לעצור אדם, מתי ניתן להחיל עליו את האיזוק, מתי ניתן להגביל את המעצר אם בכלל.

¹ חוק יסוד כבוד האדם וחירותו 1992 סעיף 5 לעניין הזכות לחירות וסעיף 8 לעניין ההגבלה על פי חוק

2. סדר הדין הפלילי

לפני הבנת הנושא של איזוק אלקטרוני, עלינו להבין את ההתחלה של ההליך עצמו, כיצד קורה שאדם נעצר? מהן נקודות הציון מרגע בו אדם הינו ככל אדם חופשי עד הרגע בו מונחים עליו אזיקים?

א. הליך קרות האירוע עד המעצר

ההתחלה אינה דווקא מקרות העבירה, ביצוע העבירה יכול שיקרה במועד מסוים, אולם האדם שנחשד בביצועה ייעצר בגינה לאחר שנתיים ימים.

אם כך היכן מתחילים? כניסתה של המשטרה לתמונה יכולה להתחיל בשלושה אופנים²:

* כאשר מוגשת תלונה: גבר היכה אישה, האישה פונה למשטרה ומגישה תלונה, התלונה מוגשת אל קצין תלונות אשר לוקח מהאישה עדות מלאה בדבר האירוע בגינו היא מבקשת להתלונן. באותו הרגע מחליטה המשטרה האם לבצע פעולות חקירה או לא כדוגמת: זימון הגבר לחקירה על מנת לבדוק טענות האישה, אם האישה בעלת סימני חבלה – שליחתה לקבל טיפול רפואי אם צריך, צילום החבלות וכיוצ"ב. פעולות החקירה נקבעות בהתאם לחשדות בכל מקרה לגופו של עניין.

במאמר מוסגר אבקש לציין דווקא בנושא האישות: כי לעיתים, באם הסכסוך הוא משפחתי והתלונה היא כנגד בן הזוג, מבקשת האישה לחזור בה מתלונתה עקב פיוס בין בני הזוג, אולם, למרות שהאישה מבקשת זאת המשטרה לא מפסיקה לחקור, כלומר מרגע הגשת התלונה המשטרה מחויבת לבדוק בפועל האם בוצעה עבירה, גם אם אח"כ האישה מבקשת להודיע כי אינה רוצה את התערבות המשטרה, מאותו הרגע בו התלונה האישה, הליך החקירה אינו עוד בידיה ומאותו הרגע המדינה נכנסת לתמונה ובודקת את המקרה, ואם אכן נמצא כי בוצעה העבירה וכי יש להגיש כתב אישום, המדינה מגישה כתב אישום ומנהלת הליך פלילי כנגד בן הזוג, האישה יכולה להעיד לטובת הגבר, היא יכולה לנסות ולהשפיע על העונש ולהסביר כי כעת התא המשפחה התאחד והכל תקין לדוגמא, אבל היא לא יכולה למנוע את הליך החקירה.³

הסיבה לעניות דעתי להתערבות המשטרה בכל מקרה למרות חזרתה של האישה מתלונתה, הוא ההנחה של המשטרה כי לעיתים האישה מפחדת מהבעל ומימה שייעשה לה באם תמשיך את הליך החקירה, לעיתים אותו רגע של אומץ נעלם עם שובה של האישה הביתה,

² ששי גז ומשה רונן "המשפט הפלילי" 2001, הוצאת למשכל פרק 3, וכן יעקב קדמי, "סדר הדין הפלילי" חלק ראשון, תשס"ג – 2003, הוצאת דיונון

³ צבי נח עו"ד, "דיני מעצר ושחרור" כרך ראשון וכרך שני, תש"ס-1999, הוצאת אבי ספרי משפט בע"מ, כרך ראשון, פרקים 1-5